

vel potationibus vacent, sed de suo ministerio et A religiosa conversatione, atque de his quæ in eorum parochiis accidunt sermonem habeant, et qualiter pro rege vel rectoribus ecclesiæ, atque pro familiaribus suis, tam vivis quam et defunctis, orare debeant, simul considerent.

XXI. Docete etiam parochianos vestros ut quando ad ecclesiam conveniunt, orare pro se proque aliis cum gemitibus et lacrymis studeant, et a verbis otiosis se subtrahant; quia Salvator noster, quando ingressus est templum, et vendentes in illo et ementes eliminavit, protinus dixit: *Scriptum est, quia domus mea domus orationis vocabitur* (Matth. xxi). Et si ibidem aliqui sunt discordes, pia admonitione et sacerdotali exhortatione eos ad concor-

diam revocate: si vero semel et bis a vobis admoniti audire refugerint, secundum auctoritatem Agathensis concilii ab Ecclesia excommunicentur. Ita enim in præfato concilio de his qui per odium ad pacem non revertuntur capite trigesimo primo scriptum continetur: Quod si inimicitias deponere perniciose intentione noluerint, de Ecclesiæ cœtu justissima excommunicatione pellantur. » Item in concilio Carthaginiensi, capite nonagesimo tertio: « Oblationes dissidentium fratrum, neque in sacrario, neque in gazophylacio recipiantur. »

XXII. Quando autem vobis a nostra parvitate vel a comministis nostris jejuniū faciendum injungitur, plebes ad ecclesiam venire rogare, et facta litaniam, et missis celebratis.

ANNO DOMINI DCCCII.

MANTIO CATALAUNENSIS EPISCOPUS.

MANTIONIS EPISTOLA AD FULCONEM RHEMENSEM EPISCOPUM.

(Province de Reims, tom. I.)

Domino Patri Fulconi venerabili archiepiscopo, B et omnibus episcopis ejus suffraganeis, et cuncto clero eorum, presbyteris, diaconibus, et cunctis ordinis, tam canonicis quam et monachis, MANTIO humilis Catalaunensis episcopus, fide obsequium et devotas orationes.

Notum sanctimonie vestre precamur quia presbyter quidam, nomine Angelicus, de villa Wasnau de ecclesia sancti Lupi, venit ante presentiam nostram coram synodo nostra Catalaunis Nonis Maii habita; et convictus proprio est ore confessus qualiter cum parochianis suis desponderit vel desponsaverit quamdam feminam, nomine Grimmam, consentientibus propinquis ejus (a). Quam cum ducere pergeret, respectu clementie Dei restitunt nequissimo conatui ejus boni et pii fidelesque homines C

alii. Quam actionem cum diu omnes pariter doleremus, contulimus super hoc nihil deliberare priusquam ad vestram paternitatem per eundem presbyterum scriberemus, supplicantes instrui quid nobis agendum foret, nec correptione ulcisci malam presumptionem, quam per vos quærimus insinuandam. Omnes ergo nos sanctam paternitatem vestram oramus ut eundem fratrem hæc litteras ferentem in Domino suscipiatis, et per eum litteris desiderabilibus vestris insipientiam nostram instruat, et qualiter hæc presumptio ab Ecclesia pellatur sollicitè perpendatis. Constitit itaque inter nos a nostro seorsum esse collegio, quousque vestro consolemur rescripto. Valet, pro nobis obsecramus orantes.

(a) Primus hic notatur qui, sacerdotium indutus, de inchoando matrimonio cogitaverit.

ANNO DOMINI DCCCVI.

MARTINIANUS MONACHUS NOTITIA HISTORICA.

(Apud. Mabill. Annalium tom. III, pag. 324.)

Ineunte decimo sæculo florebat Martianus monachus, cujus scripta quedam, hactenus ut putabam, cognita, invenimus in codice Resbacensi, in quo

quatuor ejus *Exercitationum* libri, nempe duo ad monachos sui temporis, unus ad clericos, unus item ad laicos, habentur. Hic disciplina regularis causa

missus ad quoddam monasterium, inde jussus est ab abbate et prioribus suis ut ad aliud monasterium transmigraret, quod fertur ab interioribus viris floruisse antiquitus opulentissime opibus scilicet et terra auroque et argento, seu omnibus ornamentis innumeris. Degebat autem illud monasterium sub regulari abbate, cui obediebant inibi fratres ducenti sexaginta. Ibi enim cum aliis fratribus, inquit ille, mihi subtilioribus et nobilioribus, ad restaurandum (sic vocem hanc fere detritam lego) missus advenissem, multa adversa ab invidis et falsis fratribus pertuli. Quamobrem in loco cedere compulsus, in solitudinem recessit, ibique duos monasticarum *Exercitationum* seu exhortationum composuit libros, quos *reveren- tissimo Patri domino J.* nuncupavit, cujus in monasterio aliquandiu substiterat, forte abbati Resbacensis monasterii, in quo hic codex, quem unicum esse opinor, a nobis repertus est. In primo libro invehitur in monachos qui pretiosiora vestimenta amant, contra quam sanctus Benedictus præcipit vestem sanctam et humilem, quam sancti Patres ad insinuandam humilitatem instituerunt, *lincturis et forcipibus* dehonstantes. Deinde hos arguit, quod apud eos omnino negligatur oratio, et quod specie doctrinæ exeant e claustris, ambientes esse magistri antequam sint perfecti discipuli. Ad hæc, quod ambiant honores et dignitates. In secundo libro vitam cœnobiticam eremiticæ præferendam docet; tum cœnobitis varia dat monita. Postea inducit fratres quosdam ita de se conquerentes: *Quare cogitur nobis hic observatio regulæ, plusquam in aliis locis: nam in alio monasterio sic vivitur, et in illo sic vivitur, et sunt sine murmuratione et dissensione, sicut præcipit sanctus Benedictus. Hæc enim superstitiosa sunt, quæ iste impostor cogit nobis facere.* Ad quos ille respondet, se nihil amplius exigere, quam quod in Evangelio, in apostolis et in regula legitur. Ad hæc silentium in ecclesia, dormitorio, refectorio ei in coquina servandum docet. *Propterea si quis ex nobis, inquit, loca*

A sancta, silentio perpetualiter dedicata, fabulis polluerit, vel in quocumque loco contra præcepta regulæ quippiam egerit, non potest expiari nisi per veniam et satisfactionem. Ob hanc causam inter monasterii officinas *fabulatorium* institutum ait, qui necessaria dici possint.

Liber tertius *Exercitationum contra transgressionem clericorum* editus a Martiniano, inscriptus est in hunc modum *Nobilissimis ac præclarissimis dominis meis, scilicet sancti Martini alumnis, frater Martinianus omnium monachorum extremus, in Redemptore pio de occultis hostibus nobilem triumphum.* In primis arguit clericos, quod non clericalem habitum sed arma gestarent; quod cum feminis cohabitarent, ad venationes pergerent, essentque negotiatores. Dein eos ad officium mortis consideratione revocat. Denique tria in eis præcipua vitia notat, superbiam, avaritiam et luxuriam; quæ ipsamet vitia sunt quæ in sæculi sui hominibus Abbo monachus Præterensis, ut superius vidimus, reprehendit. Quartus Martiniani libellus ad laicos eo spectat, ut eos a delectamentis carnalibus, ab amore principatus, et a vana spe deterreat. Hujus porro auctoris ætas colligitur tum ex scriptura Resbacensis codicis scripti ante annos septingentos, tum ex raritate monasteriorum in quibus tunc disciplina monastica viguisse dicitur; tum ex more gestandi arma, quem in clericis arguit, ad finem sæculi noni consueto; tum denique ex eo quod Martiniani alumni, id est sancti Martini apud Turonos canonici, quibus librum secundum de clericis nuncupat, jam cucullum abjecerant. Unde verisimilimum est Martinianum sub initia sæculi decimi scripsisse, et quidem ante natam congregationem Cluniacensem, perquam regularis disciplina in multis monasteriis eo sæculo reffloruit. Forte monasterium illud, ad quod restaurandum missus est, erat Majus-Monasterium olim percelebre, quod sæculo decimo fere in solitudinem et ad paucos clericos redactum erat.

MARTINIANI

PROLOGUS IN LIBROS MORALES.

(Apud Mabill. Annalium tom. III, Append.)

Reverentissimo Patri domino scilicet J... frater Martinianus omnium monachorum infimus in Christo Jesu, donum felicis perseverantiæ, ac bravium remunerationis æternæ.

Posteaquam a te, mi Pater, infelix et insipiens sensus meus me corpore separavit, quod mente non potuit, et in vestro monasterio perveni atque secundum propositum monachalis ordinis in eodem degere et militare disposuissem, modico intervallo facto tractatum est ab abbate et prioribus meis, ut ad aliud monasterium transmigrarem, quod fertur ab anterioribus viris floruisse antiquitus opulentissime opibus scilicet et terra, auroque et argento, seu omnibus ornamentis innumeris. Degebat autem illud monasterium sub regulari abbate, cui obediebant inibi fratres ducenti sexaginta. Ibi enim cum aliis fratribus mihi valde subtilioribus et nobilioribus advenissem multa adversa ab invidis et falsis fratribus pertuli. Nec immerito quidem. Nam callidus ille serpens, qui primum hominem per gustum vetiti

C pomi expulit de paradiso, immissionibus suis turpiter me ac miserabiliter illudebat, adeo ut plerumque quasi ebrius incedens, quæ sancta erant fastidire, atque lubrica cogitare diligerem. Tandem, Deo dante, cum ad me revertabar, exclamabam: Exurgat Deus et dissipentur inimici ejus (Psal. LXVII), etc. Tunc ingemiscens dicebam: Nisi Dominus adjuvasset me, paulo minus habitasset in inferno anima mea (Psal. XCIII). Istud enim bellum nemo videbat, nisi Deus liberator meus. Quod si vidissent invidi, qui aliquid me æstimabant, et de me nihil facere contendebant, quid putatis adversum me agerent? Certe sufficeret eis hoc solum quod in me regnabat peccatum ad me tentandum et ad exturbandum. Sed non permisit pius Deus. Denique multoties cum largiente Deo tentatio illa evanescebat, mox sentiebam diabolium recedere et Deum meum accedere. Tunc invocato Christi auxilio, accipiebam tabulam et graphium, et tentabam si aliquid possem egenus scribere contra illam tentationem, ea videlicet